

POSTANOWIENIE

Dnia 16 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku R. K., M. K., L. D., M. D., J. K., P. K., X.Y., H. M., T.G., S. G.,
A. K., E. F., M. W., J. K. i S. W.

przy uczestnictwie S. C., K. C., Y.Z., F. N., J. N., M. O., A. I., R. L., Z. N., S. W.,
Skarbu Państwa

- Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwo K., E. N.,
K. W. i A. C.

o ustanowienie drogi koniecznej,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 grudnia 2020 r.,

na skutek skarg kasacyjnych uczestniczki M. O.

i uczestnika S. C.

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 6 lutego 2018 r., sygn. akt I Ca (...),

1) odrzuca skargę kasacyjną uczestniczki M. O.,

**2) odmawia przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej
uczestnika S. C.,**

**3) zasądza od uczestniczki M. O. na rzecz wnioskodawców
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego,**

4) zasądza od uczestnika S. C. na rzecz wnioskodawców kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 6 lutego 2018 r. Sąd Okręgowy w K. orzekając na skutek apelacji uczestników E. N. oraz S. C. i K. C. od postanowienia Sądu Rejonowego w J. z dnia 5 maja 2017 r. ustanawiającego - w sposób szczegółowo określony w sentencji (k. 389 - 390) - na wniosek R. K., M. K., L. D., M. D., J. K., P. K., X.Y., H. M., T. G., S. G., A. K., E. F., M. W., J. K. i S. W. służebność drogi koniecznej - oddalił apelacje.

W motywach rozstrzygnięcia podzielił w pełni ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu pierwszej instancji, uznając zarzuty apelacji za bezzasadne. Wybór szlaku drożnego według wariantu I opracowanego na szkicu sytuacyjnym z dnia 29 października 2015 r. przez biegłego geodetę T. G. wynikał z tego, że w sposób najbardziej optymalny i dotychczas przez wiele lat wykorzystywany - a jednocześnie najmniej uciążliwy dla działek obciążonych (co potwierdza opinia biegłego) - łączy działki leśne wnioskodawców z siecią dróg publicznych i ich działkami siedliskowymi. Pozostałe warianty przebiegu drogi koniecznej (II i III) zostały przez Sądy odrzucone jako dłuższe, uciążliwe, częściowo trudne do przeprowadzenia, z uwagi na ukształtowanie terenu, jego podmokłość i brak utwardzenia, a także konieczność poniesienia kosztownych nakładów na urządzenie szlaku drożnego. Sądy obu instancji miały na względzie, że droga w zaakceptowanym wariantcie jedynie w nieznacznym zakresie przebiega zachodnim krańcem przez działkę nr (...), nie ingerując w jej dotychczasowe użytkowanie. W zakresie działki należącej do S. i K. C. dodatkowo podkreślono, że przejazdy drogą konieczną odbywają się tylko kilka razy do roku celem wywózki drewna z lasu. Wskazywane przez uczestników uciążliwości mają zatem charakter sporadyczny i nie stanowią znaczącej przeciwwagi dla przeprowadzenia drogi koniecznej w innym wariantcie.

Od powyższego rozstrzygnięcia skargę kasacyjną złożył uczestnik S. C. (punkt I skargi).

W związku z wątpliwościami co do tego czy również uczestniczka K. C. jest reprezentowana przez pełnomocnika wskazanego w części tytułowej skargi i wniosła skargę kasacyjną wraz ze S. C. - czego nie potwierdzała treść pełnomocnictwa dołączonego do skargi kasacyjnej, którego udzielił w dniu 18 czerwca 2018 r. tylko S. C. (k. 494) oraz punkt I skargi - a na co mogłoby wskazywać używanie w uzasadnieniu skargi terminologii odwołującej się do „skarżących,” Sąd Najwyższy w dniu 28 września 2018 r. zwrócił Sądowi Okręgowemu w K. skargę kasacyjną S. C. wraz z aktami sprawy celem wyjaśnienia tej kwestii, w tym ewentualnego przedłożenia przez pełnomocnika reprezentującego S. C. pełnomocnictwa do reprezentowania K. C. w postępowaniu kasacyjnym (k. 535). Wobec braku odpowiedzi na wystosowane do pełnomocnika adw. T. S. przez Sąd Okręgowy zobowiązanie (k. 538 - 539 i k. 541) przyjąć należało, że skargę kasacyjną złożył jedynie S. C., co skutkowało ponownym zwrotem przez Sąd Najwyższy w dniu 22 listopada 2019 r. Sądowi Okręgowemu w K. akt sprawy wraz ze skargami kasacyjnymi celem zrealizowania obowiązku doręczenia uczestniczce K. C. także skargi kasacyjnej S. C. (k. 567).

Wnosząc o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej skarżący S. C. wskazał, że skargi kasacyjne dotyczące ustanowienia drogi koniecznej nie trafiają zbyt często do Sądu Najwyższego, stąd nie ma wielu orzeczeń w tym zakresie. Ponadto skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż uchybienia których dopuścił się Sąd drugiej instancji miały charakter kwalifikowany, a zaskarżone orzeczenie jest sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, a w szczególności z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć.

Orzeczenie Sądu drugiej instancji zostało zaskarżone skargą kasacyjną także przez uczestniczkę M. O., która we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołała się na oczywistą zasadność skargi, wynikającą z nie rozpoznania zarzutów jej apelacji.

Wnioskodawcy w odpowiedzi na skargi wnieśli o ich oddalenie - jako oczywiście bezzasadnych - oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga w imieniu M. O. została wniesiona przez adwokata J. P., który nie przedłożył wraz ze skargą pełnomocnictwa upoważniającego go do reprezentowania skarżącej w postępowaniu kasacyjnym (k. 486 - 488). Pełnomocnictwo udzielone przez skarżącą jej ojcu J. K. (k. 447), a następnie przez J. K. adwokatowi J. P. (k. 448), nie upoważniało pełnomocnika do reprezentowania skarżącej w postępowaniu kasacyjnym - już z tej przyczyny - że obejmowało postępowanie przed Sądem Rejonowym oraz sądami dalszych instancji, a Sąd Najwyższy nie jest sądem instancyjnym. Pełnomocnictwo procesowe nie obejmuje z mocy samego prawa umocowania do wniesienia skargi kasacyjnej i udziału w postępowaniu kasacyjnym (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów SN - zasada prawna z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008, nr 11, poz. 122). Z tych względów skarga kasacyjna uczestniczki M. O. wraz z aktami sprawy została przez Sąd Najwyższy zwrócona Sądowi Okręgowemu w K. - przy piśmie z dnia 28 września 2018 r. - celem usunięcia dostrzeżonych braków w tym zakresie.

Adwokat J. P. został przez Sąd Okręgowy wezwany do usunięcia braków skargi kasacyjnej przez przedłożenie pełnomocnictwa upoważniającego go do reprezentowania skarżącej M. O. w postępowaniu kasacyjnym (k. 538, 540-541). W wykonaniu zobowiązania przedstawiono pełnomocnictwo, z którego treści nie wynika, by skarżąca lub jej pełnomocnik J. K. umocowali adwokata J. P. do wniesienia skargi kasacyjnej i reprezentacji w postępowaniu kasacyjnym w imieniu M. O. Ocena zakresu, czasu trwania i skutków umocowania następuje według treści pełnomocnictwa, a więc przy zastosowaniu dyrektyw językowo- logicznych oraz przepisów prawa cywilnego, w tym w szczególności zasad dotyczących wykładni oświadczeń woli (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2006 r., II UZ 78/05, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 117 i z dnia 28 października 2011 r., I CZ 82/11, niepubl.). W analizowanym pełnomocnictwie J. K. umocowuje adwokata J. P. do zastępowania siebie jako uczestnika w sprawie (k. 548), co nie

może być uznane za prawidłowe wykazanie uprawnienia do reprezentowania skarżącej M. O. w postępowaniu kasacyjnym.

Termin wyznaczony do usunięcia braku formalnego pisma procesowego należy uznać za niezachowany, jeśli strona w tym terminie w ogóle nie podjęła czynności uzupełniającej lub wprowadzi ją podjęła, lecz w taki sposób, że brak nie został uzupełniony w całości (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2008 r., I CZ 34/08, niepubl.). Z przytoczonych względów - wobec nie usunięcia braków formalnych skargi kasacyjnej M. O. - podlegała ona odrzuceniu (art. 398⁶ § 3 k.p.c.).

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Przyczyną kasacyjną nie może być okoliczność, że skargi kasacyjne dotyczące ustanowienia drogi koniecznej nie trafiają zbyt często do Sądu Najwyższego, co przekłada się na brak orzecznictwa tego Sądu w tym zakresie. Po pierwsze, nie mieści się ona w przyczynach kasacyjnych badanych na etapie „predsądu” (art. 398⁹ § 1 k.p.c.), a po wtóre skargi kasacyjne dotyczące ustanowienia służebności drogi koniecznej - wbrew stanowisku skarżącego - wpływają do Sądu Najwyższego i są przedmiotem jego bogatego orzecznictwa.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy natomiast rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym - a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Bliższa analiza lakonicznego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala przyjąć, by była ona - w powyższym rozumieniu - oczywiście uzasadniona. Skarżący odniósł tę przyczynę kasacyjną do zarzutów naruszenia prawa procesowego i materialnego ujętych w ramach podstaw kasacyjnych, ale w przedstawionym uzasadnieniu wniosku brak jest jakichkolwiek argumentów, które wskazywałyby na rażące naruszenie prawa w ustalonym przez Sąd drugiej instancji i wiążącym Sąd Najwyższy stanie faktycznym (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Uczestnik we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie uwzględnił, że skarga kasacyjna winna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu elementów kreatywnych skargi. Skarżący powinien był podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona i w czym - w jego ocenie - wyraża się ta „oczywistość,” czego nie uczynił. Podkreślenia wymaga, że przy orzekaniu o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy bada jedynie wniosek

o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego motywy, nie wnikając w treść podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl., i z dnia 15 marca 2019 r., IV CSK 376/18, niepubl.).

Ponadto nieostrość kluczowego dla konstrukcji drogi koniecznej pojęcia „odpowiedniości” dostępu nieruchomości do drogi publicznej pozostawia sądowi znaczną swobodę w kształtowaniu treści służebności oraz pozostawia możliwość dostosowania decyzji w zakresie przebiegu drogi - z uwzględnieniem przesłanek z art. 145 § 2 i 3 k.c. - do konkretnych czynników stanu faktycznego (por. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 września 1956 r., 1CO 29/54, PiP 1958, nr 5-6, str. 992, z dnia 14 sierpnia 1985 r., III CZP 44/85, OSNCP 1986, nr 7-8, poz. 106, z dnia 14 maja 2014 r., III CZP 14/04, OSNC 2015, nr 1, poz. 8, z dnia 5 listopada 2014 r., III CZP 74/14, OSNC 2015, nr 7-8, poz. 85; orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1953 r., IC 442/53, OSN 1954, nr 2, poz. 43, z dnia 23 września 1954 r., I CR 938/54, OSN 1955, nr 2, poz. 41, z dnia 29 grudnia 1970 r., III CRN 496/70, niepubl. oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1970 r., III CRN 36/70, OSNCP 1970, nr 11, poz. 207, z dnia 17 stycznia 1974 r., III CRN 316/73, OSNCP 1974, nr 11, poz. 197, z dnia 13 lutego 1985 r., III CRN 311/84, niepubl., z dnia 21 stycznia 1999 r., III CKN 1157/98, niepubl., z dnia 14 września 2000 r., V CKN 1306/00, niepubl., z dnia 28 listopada 2000 r., IV CKN 172/00, niepubl., z dnia 6 kwietnia 2004 r., I CK 552/03, OSNC 2005 nr 4, poz. 70, z dnia 9 grudnia 2004 r., II CK 233/04, IC 2005, nr 11, str. 47, z dnia 24 listopada 2005 r., IV CK 235/05, niepubl., z dnia 8 maja 2008 r., V CSK 570/07, Rej. 2008, nr 5, s. 191, z dnia 30 września 2008 r., III CSK 232/08, niepubl., z dnia 2 lipca 2009 r., V CSK 480/08, niepubl., z dnia 8 stycznia 2010 r., IV CSK 264/09, niepubl., z dnia 30 kwietnia 2011 r., V CSK 317/10, OSNC - ZD 2012, nr B, poz. 47, z dnia 20 września 2012 r., IV CSK 34/12, BSN 2013, nr 10, z dnia 16 stycznia 2015 r., III CSK 147/14, OSNC 2016, nr 1, poz. 12).

W konsekwencji w tego rodzaju sprawach istotne znaczenie ma dokonanie uprzedniej oceny zgromadzonych w sprawie dowodów, będących podstawą ustaleń faktycznych, a więc kwestie usuwające się spod kontroli sądu kasacyjnego. Skarżący tej zasady nie respektuje podnosząc w podstawach skargi wprost

zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w odniesieniu do uciążliwości związanych z obciążeniem działki nr (...)/2 drogą konieczną i w tym kontekście stawiając następnie zarzut naruszenia art. 145 § 2 i 3 k.c.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 520 § 3 w związku z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 5 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2018, poz. 265).

jw